

מסורת הש"ס

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

לב.

עין משפט
נר מצוה

אחד דיני ממונות. בדרישה וחקירה. חקירות ודרישות שחוקרים את העדים שנאמר משפט אחד יהיה לכם ודיני נפשות כתיב ודרשת וחקרת (דברים יג:). **דיני ממונות בשלש.** הא יליפין בפרק קמא (דף כג:). **פוסחין.** תחלה במשאו ומתנו של דין: בין לזכות בין לחובה. באיזה שירלו אצל דיני נפשות פוסחין לזכות. ובגמרא [ע"ב] יליף להו: **מטין על פי אחד.** מטין את הדין אחר המדויק על פי דין אחד כגון שנים אומרים וזאי ואחד חייב או איפכא: **ודיני נפשות מטין ע"פ אחד לזכות.** שנים עשר מוכים ואחד עשר מחייבים וזאי אצל לחובה אין מטין אחר הרוב אלא אם כן רבו המחייבין על המוכין שנים כדאמרין בפרק קמא (דף ג:). לא תהיה אחרי רבים להטות^א ודיני ממונות ליכא לאוקמה כדאמר לקמן (דף לו:). לא מטה משפט אצוניק^ב אצל אתה מטה משפט שור הנסקל וכל שכן שאר דיני ממונות: **מחזירין.** סותרין את הדין לאחר שגמרוהו ודעו שטעו מחזירין את הדבר בין לזכות בין לחובה: **ואין מחזירין לחובה.** בגמרא^א יליף לה: **הכל מלמדין.** ואפי' תלמידים היושבין לפני הדיין ולא נמתנו בית דין על כך: **המלמד חובה.** דין שהתחיל תחלה להביא ראיות לחובה יכול לחזור בו ולזכות: **אינו חוזר ומלמד חובה.** סברא היא דבעינן והילכין^ב. ובגמרא (דף לה:). מוקים ליה בשעת משא ומתן הוא ללא יחזור דמתוך שאתה אומר לו שלא לחזור הוא מחזר אחר ראיות להעמיד דבריו ושמה ימלא ראיות נכונות אצל בשעת גמר דין שכבר חזר על כל דדין וגרסה לו: שאין דבריו נכונים חוזר ומלמד חובה: **דין ציוס.** משא ומתן על דין: **וגומרין בלילה.** אם ראו וכו' יליף בגמרא^א: **דיני נפשות גומרים ציוס לזכות וציוס של אחריו לחובה.** אם זיכורו ציוס ראשון פוסקין את דיו מיד והולך לו אצל אם לא יכלו לזכותו ציוס ראשון אין פוסקין את דיו לחובה אלא מליין את דיו על למחר שמה ימלא בלילה זכות: **לא בערב שנה.** שאין יכולין לגומרו למחר אם יתחייב שאין

אחד דיני ממונות. מה בין דיני ממונות לדיני נפשות אף על גב דשנים בחקירה ודרישה מדכתיב משפט אחד יהיה לכם לענין מילי דתלו בזכות וחובה אין להשוותם דלא שייך דיני ממונות: **חיישינן שמא איחרוהו.** פ"ה איחרוהו מלכתוב עד אחד צניסן וכתצוהו צניסן שאומרים המזימין ועל חנם דחא אלא י"ל כי הדין דגט פשוט (ב"ב דף קעא. ושם) שטר שומנו כתוב צו בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר וה"כ שטר זה נכתב לפני אחד צניסן של שמיטה צניסן הכתוב בשטר ונמלא כשהגיע אחד צניסן של שמיטה שהוא זמנו של שטר לא היו צאווה מקום שהלכו למקום אחד וא"ת מאי איירא משום דאיחרוהו כי לא איחרוהו נמי ולא להכשיר כדאמר ו' אי דעתו וי"מ דאקנינו ביה כמזבו יומא דאקנינו ביה ושמה לא צאחד צניסן נכתב אלא אחרי כן צניסן הכתוב צו וי"ל דהכא בשטר מלוה איירי דאין לכתוב אלא יוס שנכתב השטר דלא יוגבי ממשעבדי שלא דקין ומיהו משמע מהלך דלתינן מספק להכשיר את השטר וקשה לפ"ה דריש פ"ק דר"ה (דף ג: ושם) ואין להאריך כאן:

אחד דיני ממונות *ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר ימשפט אחד יהיה לכם *מה בין דיני ממונות לדיני נפשות דיני ממונות בשלשה ודיני נפשות בזכות בין לחובה ודיני נפשות בזכות ואין פותחין לחובה דיני ממונות במטין על פי אחד בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות מטין על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה דיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה דיני ממונות הכל מלמדין וזכות וחובה דיני נפשות הכל מלמדין וזכות וחובה מלמד זכות וחובה מלמד חובה דיני נפשות המלמד זכות וחובה מלמד חובה דיני נפשות המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה דיני ממונות דין ביום וגומרין בלילה דיני נפשות דין ביום וגומרין ביום דיני ממונות גומרין בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות ובוים שלאחריו לחובה לפיכך אין דין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב דיני ממונות *הטמאות והטהרות מתחילין מן הגדול דיני נפשות מתחילין מן הצד הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים ליום וישראלים המשיאין לכהונה: **גב' דיני ממונות מי בעינן דרישה וחקירה ורמיניה** *שטר שומנו כתוב באחד בנים בשמיטה ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידין על שטר זה והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרין חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ואי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה היכי *חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו וליטעמך תיקשי לך מתנ' *שטר חוב המוקדמין פסולים *והמאוחרים כשרין ואי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה מאוחרין אמאי כשרין הא לא קשיא דעדיפא מינה קאמרינן דאפי' אחד בנים בשמיטה דלא שכיחי אינשי דמוציא דליכא למימר שמא איחרוהו וכתבוהו דלא מרע לשמריה אפ"ה כיון דשביעית יסופה משמטת מכשרינן מ"מ קשיא: סימן חרפ"ש: א"ר חנינא *דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לוי' אלא מעתה טעו

(א) ר"ה כה: (ג) כסדר המשנה י"ב מלת ממונות, (ג) גיטין נט, (ד) תוספתא ממונות פ"א, (ח) נטי מות, קידושין י: ד"ה ה"ב מקדשי וכו' ומוס' בסורות לה. ד"ה איכא דלמרי, (ו) ג"מ ח. עב. ד"ה ב. (ז) ודף ת. שניעות פ"י מ"ה ב"ב קמ: קטא: (ו) לשל ב: יבמות קכ: (ח) נשמות כג, (ט) [שם], (י) [למן לג:], (ס) [במדבר לה], (ט) כס"ה: וכוליה, (ח) [למן לה:], (ז) [ג'ל] אחר ד"ה שומן, (ס) כס"ה לימא צניסן, (ע) [ב"ב קעב:].

גליון הש"ס
מתנ' אחד דיני ממונות.
עין זכמים דף ע"ב ע"פ מוס' ד"ה יא:

מוסף רש"י

מתחילין מן הגדול. כעומדין למנין לזכות או רוב מתמלין או רוב מתהיין (גיטין נט.). מן הצד. מן הקטנים ולא מן הגדול. שלא ילמדו חובה והשאר נכפין מפניו שלא תלוק עליו משום לא נענה על רב ודיני נפשות מוקמין להאי קרא כפ"ק (ב:). לא כהניקין לזכות כ"ו ולא ילמדו זכות (גיטין נט.). שטרי חוב המוקדמין שטרי חוב ביום ט"ו צניסן וכחז' תנור השטר כשר וכתב תנור עמנו באחד בנים בשמיטה במקום פלוני השטר כשר והעדים כשרים חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ואי ס"ד בעינן דרישה וחקירה היכי אמרינן שמא הנה בטלת חקירות דאיהו יוס איזו שעה ומתמהינן עלה ולטעמך תיקשי לך חוב המוקדמין פסולים וחוב המוקדמין כשרים ופרקי' הא לא קשיא. הא עדיפא מינה לאקשרי דאיכא למימר שטר זה לא יתכן להיות מאוחר דלא שבק אינשי שני דהיתירא וכתב שנת שמיטה דמרע ליה לשמריה קמ"ל כיון דשביעית סופה משמטת מקרי אמר אפסר דפרע לי בתחלה או באמצעיתה לפיכך כתב שנת שמיטה ושטר מאוחר הוא וכשר. מ"מ הקושיא עומדת ושני ר' חנינא לעולם אפילו דיני ממונות בדרישה וחקירה ומה טעם אמרו (דלא בעינן)

מיתת בית דין דומה שבת ולשהותו אי אפשר מפני עינוי הדין משנגמר הדין: **הטהרות והטמאות.** אם צא אדם לישאל על דבר טהרות מתחילין מן הגדול שואלין תחלה לגדול שצדיקים מה הוא אומר בדבר: מן פלו. מן הקטנים שמה יחייבנו הגדול ולא ירצו לחלוק על דבריו משום לא תענה על רוב (שמות כג) על דבריו של גדול [לקמן לו:]. רב כתיב בלא יו"ד: **הכל כשרין.** ואפילו ממזר: **וישראלים המשיאין לכהונה.** המיוחסין וראויין להשיא צנוהים לכהנים: **גב' צאחד צניסן בשמיטה.** לקמן מפרש אמאי נקט שמיטה: **שומנו כתוב.** זמנו הכותב שכתב צאחד צניסן בשמיטה והוא צל חוב על ידי חזירו על ידי משכון או על ידי פרחצול שלא משמטתו שביעית או שהגיע זמנו לצבות קודם ראש השנה של שמיטתו ושבועית צניסן * אינה משמטת אלא בסופה דכתיב (דברים טו) מקץ שבע שנים לסוף שבועית חזר קדם ותצטו: **חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו.** וקודם לכן ראו המלוה צניסן הכתוב בשטר והוטל עליהם לכתוב שטר ואיחרוהו מלכתוב עד אחד צניסן וכתצוהו צניסן שאומרים המזימין ולא כתצו שם המקום שנכתב צו השטר אלא שם המקום שראו המלוה שם. ואע"ג דאמרין צניסין (דף פ.) כי יצביתו צהיני כתצו צהיני ואע"ג דמימקין לכו מילי צהיני מיהו אם כתצו צהיני לא מייפסיל צהיני והוא ענה טובה קמ"ל שלא יצביתו ליד המלוה צניסן הכתוב בשטר והוטל עליהם צהיני: היכי אמר שמא איחרוהו מכדי דרישה וחקירה לאכחשי קא אחיז והיכא דקא מיתכחשו קמן ניקו אן מתרצינ למילתייהו בשמא: **ולטעמך.** דמוטבת מצרייתא אחיז ממתניתין דלחמיה ומלוה צפי כל: **שטרי חוב המוקדמין.** ליכתב קודם המלוה: **פסולין.** דקא צבי למיטרף לקוחותו אמו ואמו אלו יודעים במלוה זו שקדמה לזמן הכתוב כאן: **כשרין.** דמעליותא היא דקא מחיל ליה לשיעבודא עד השתא. אלמא לא בעינן דרישה וחקירה דא"כ היכי מתרצינ למילתא דשטר א יומא הוה ולא ראו עדים החתומים צו את המלוה הזאת ואי משום הנך סהדי אחריני תהי כמלוה על פה ולא יטרף לקוחות דמלוה על פה לא טרפא ממשעבדי דלית לה קלא: **הא.** דמקשת לי לזכריתא ממתניתין לא קשיא לי דעדיפא מינה קאמרינן מתינתא דלזכותא מינה העדיפה והחזיקה כח דדבר יותר מאותה משנה דלשמעין רבותא דאפילו שמיטה דאי לא דווקא קאמרי צו ציוס לא הוו מרעי למילתייהו לכתוב שטר המלוה הנעשית קודם לכן צאווה זמן: **דלא שכיחי אינשי דמוציא.** משום דמתיראין מן השמיטה שלא תשמט מעותיהם דליכא למימר איחרוהו וכתבוהו דלא מרעי לשמרייהו שהכל מרננין אחרי לומר מווייף הוא שאין דרך להלוות בזמן שמיטה: **אפ"ה כיון דשביעית.** אינה משמטת אלא בסופה דכתיב מקץ תלנין צאחרוהו ומכשרינן: **מכל מקום.** מתני' קשין אהדדי: **אמר רבי חנינא וכו'.** ומתניתין דלזכריתא קמי תקנתא ובריתא דרבנן בתר תקנתא: טעו

א א מ"י פ"ה מהל' סנהדרין הלכה א והכל שם:
ב ג מ"י שם הל"כ טו"ע ח"מ ס"ה סעי' יג:
ג ג מ"י פ"ט מהל' עדות הלכה א סמג ענין קי טו"ע ח"מ ס"ה סעי' ט:
ג ג מ"י פ"ב מהל' מלוה הלכה א סמג ענין פ"ב טו"ע ח"מ ס"ה סעי' ז:
ד ה מ"י שם הלכה ב טו"ע ח"מ סעי' יג:
ו מ"י פ"ט מהל' שמיטה הל' ד טו"ע ח"מ ס"ה ס"ו סעי' ג:
ז ה מ"י פ"ג מהל' עדות הל' א סמג ענין קט טו"ע ח"מ ס"ה סעי' א:
ח ה מ"י פ"ג מהל' עדות הל' א סמג ענין קט טו"ע ח"מ ס"ה סעי' א:

תורה אור השלם
1. משפט אחד יהיה לקב' פג' פא"ק ויהיה בי אג' י' אלהים:
ויקרא כד כב

רבינו חננאל

פ"ד אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה כו'. ואקשינן וכו' בעינן דרישה וחקירה בדיני ממונות והתניא שטר שומנו באחד בנים בשמיטה פ"י וכתב בו פרוכבו וכו' עדים ואמרו והלא אלו הצדיקים שבשטר זה היו עמנו באחד בנים בשמיטה במקום פלוני השטר כשר והעדים כשרים חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ואי ס"ד בעינן דרישה וחקירה היכי אמרינן שמא הנה בטלת חקירות דאיהו יוס איזו שעה ומתמהינן עלה ולטעמך תיקשי לך חוב המוקדמין פסולים וחוב המוקדמין כשרים ופרקי' הא לא קשיא. הא עדיפא מינה לאקשרי דאיכא למימר שטר זה לא יתכן להיות מאוחר דלא שבק אינשי שני דהיתירא וכתב שנת שמיטה דמרע ליה לשמריה קמ"ל כיון דשביעית סופה משמטת מקרי אמר אפסר דפרע לי בתחלה או באמצעיתה לפיכך כתב שנת שמיטה ושטר מאוחר הוא וכשר. מ"מ הקושיא עומדת ושני ר' חנינא לעולם אפילו דיני ממונות בדרישה וחקירה ומה טעם אמרו (דלא בעינן)